

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 2

לע"נ גבריאל בן לאה ז"ל • נלב"ע י"ד ניסן תשס"ג

is Dedicated in loving memory of
Gabriel (Cabra) Bildirici

*by his wife Nina Bildirici
and his children & grandchildren*

TORAH

תורה

יבין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 1 דמילוי יוד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה

ט אתון קימין יומא דין כלכון
 קדם יי אלהכון רישכון
 שבטיכון סביכון וסרכיכון כל
 אנש ישראל: י טפלכון נשיכון
 וגיריך די בגו משריתך מלקט
 אעד עד מלי מייד:
 יא לאעלותך בקימא דיי אלהך

ט אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלָכֶם לְפָנַי יְדוּהָ
 אֱלֹהֵיכֶם רֵאשֵׁיכֶם שְׁבִיטֵיכֶם וְזַקְנֵיכֶם
 וְשׁוֹטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: י טַפְלֵיכֶם
 נְשִׂיכֶם וְגֵרֵיךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִחֲנִיךָ מִחַטֵּב
 עֲצִיךָ עַד שָׂאב מִימֵיךָ: יא לְעַבְרְךָ בְּבְרִית

(9) You are all standing this day before the Lord your God — the leaders of your tribes, your elders and your policemen, every man of Israel, (10) Your children, your women, and your convert who is among your camp — from your woodcutters till your water drawers: (11) That you may enter into the covenant

RASHI

רש"י

(9) **You are all standing this day [before the Lord]** — [The verse says, “this day,” which] teaches us that it was on the very day of Moshe's death that he assembled Israel in the presence of the Holy One Blessed is He, to bring them into [His] covenant. **ראשיכם** — שבטיכם — [literally means, “your leaders, your tribes,” i.e., referring to two separate entities, which does not make sense here.

(ט) אַתֶּם נִצְבִּים. מְלֻמֵּד שְׁכַנְסֶם מֹשֶׁה לְפָנַי הַקָּבִ"ה בְּיוֹם מוֹתוֹ לְהַכְנִיסֶם בְּבְרִית: **רֵאשֵׁיכֶם שְׁבִיטֵיכֶם**. הַחֲשׁוּב הָרֵשׁוּב קוֹדֵם, וְאַחַר כֵּן “כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל:” (י) **מִחַטֵּב עֲצִיךָ**. מְלֻמֵּד שְׁבָאוּ בְּנֵעֻנִים לְהַתְגִּיר בְּיַמֵּי מֹשֶׁה, כְּדָרְךָ שְׁבָאוּ גְבַעוֹנִים בְּיַמֵּי יְהוֹשֻׁעַ וְזָהוּ הָאֲמֹר בְּגַבְעוֹנִים “וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵמָּה בְּעֶרְמָה” וְנִתְּנָם מֹשֶׁה חוֹטְבֵי עֲצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם: (יא) **לְעַבְרְךָ**. לְהִיּוֹת עוֹבֵר

Rather.] this means here: “The leaders of your tribes.” **Your elders and your policemen** — [We learn from the order set in the verse, that] the more distinguished ones were placed in the front [of the assembly], and after this: “every man of Israel.” (10) **Your woodcutters [and your water drawers]** — [The fact that the verse mentions these people separate to the main community of Israel] teaches us that in the days of Moshe, Canaanites came to convert to Judaism, just as the Gibeonites came [to convert] in the days of Yehoshua. This is the meaning of the verse regarding the Gibeonites (Joshua 9:4), “And they also did so cunningly ...,” [pretending that they had come from a far away country. When they were discovered, Yehoshua made them woodcutters and water drawers for Israel (see Joshua 9:3-27). Similarly here, even though in this case the request of these Canaanites to convert was sincere, nevertheless, Moshe did not accept them to be Jews. Rather.] Moshe made them woodcutters and water drawers [i.e., slaves for Israel] (Tanchuma 2; Yevamot 79a; see Rashi Gittin 23b). (11) **לְעַבְרְךָ** — means “That you may pass through [i.e., enter] the covenant.” One should not understand this verb [to be in the causitive conjugation, that is] to mean “to have

ובמומתה די יי אלהיך גזר עמך
 יומא דין: יב בדייל לאקמא יתך
 יומא דין קדמוהי לעמא והוא
 יהי לך לאלה כמא די מלייל לך

יְדוּה אֱלֹהֶיךָ וּבְאֵלֹתָיו אֲשֶׁר יְדוּה אֱלֹהֶיךָ
 פֶּרֶת עֲמֶיךָ הַיּוֹם: שְׁנֵי יב לְמַעַן הִקִּים־אֶתְךָ
 הַיּוֹם | לֹו לְעַם וְהוּא יִהְיֶה־לְךָ לְאֱלֹהִים

of the Lord your God, and to [accept] His oath, which the Lord your God is making with you this day, (12) In order to establish you this day as His people, and that He will be your God, as He has spoken to you, and as He swore to

RASHI

you pass through” [i.e., someone else causing you to enter into the covenant, but rather, the verb is in the simple conjugation, and means that you yourselves will pass through]. This is similar to the expression (Deuteronomy 4:14),

לעשתכם [which could be mistakenly understood to mean: “to have you do them,” with the verb in the causitive conjugation. Rather, the verb is in the simple conjugation, and means:]

“That you may enter into the covenant — [literally,] “that you may pass through the covenant.” This was the method of those who wished to make covenants: They set up a demarcation on one side and a demarcation on the other, and [the respective parties of the covenant] “passed through” between these partitions, as the verse says (Jeremiah 34:18), “[when] they cut the calf in two, and passed between its sections.” (12) In order to establish you this day as His people — [Why does God here warn Israel against idolatry, by making such grave oaths and severe curses, unlike other commandments where He would simply make a warning and attach a punishment if the commandment was transgressed?] God goes to so much trouble here, for the purpose of keeping you as His people. [Since He promised not to exchange you for another people (see next Rashi), He must ensure your faithfulness to Him: **That He will be your God — Since God has given You His word and [also] sworn to your fathers not to exchange their offspring for another nation, therefore He [ensures your faithfulness to Him by] binding you through these oaths, not to provoke Him to anger, because He cannot separate Himself from you. Up till now, I have explained this passage according to its plain sense. However, the homiletical explanation is as follows: Why is the passage of נצבים juxtaposed to the curses [in the previous parshah of תבוא כ]?** Because when Israel heard these ninety-eight curses [set out in תבוא כ], besides the forty-nine [curses] stated in Torat Kohanim

רש"י

בברית ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך, אלא כמו
 “לעשתכם אותם”: לעברך בברית. דרך העברה,
 כך היו בורתי בריתות עושין מחיצה מכאן ומחיצה
 מכאן, ועוברים בנתיים, כמו שנאמר “העגל אשר
 כרתו לשנים ויעברו בין בתריו”: (יב) למען הקים
 אותך היום לו לעם. כל כך הוא נכנס לטרוח,
 למען קים אותך לפניו לעם: והוא יהיה לך
 לאלהים. לפי שדבר לך ונשבע לאבותיך, שלא
 להחליף את זרעם באומה אחרת, לכך הוא אוסר
 אתכם בשבועות הללו שלא תקניטוהו, אחר שהוא
 אינו יכול להבדל מכם עד כאן פרשתי לפי פשוטו
 של פרשה. ומדרש אגדה, למה נסמכה פרשת אתם
 נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות
 חסר שתים, חוץ מממט שבתורת בהנים, הוריקו
 פניהם, ואמרו מי יוכל לעמוד באלו התחיל משה

וּכְמָא דִּי קָיִים לְאַבְהֶתְדִּי
 לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:
 יג וְלֹא עֲמֹכּוֹן בְּלַחֲדִיכּוֹן אֲנִי
 גִּזְרִית יֵת קִימָא הִדָּא וְיֵת מוֹמְתָא
 הִדָּא: יד אַרְיִית מִן דְּאִיתוּהִי
 הִכָּא עֲמֵנָא קָאם יוֹמָא דִּין קְדָם
 י"י אֱלֹהֵנָא וְעַם מִן דִּי לִיתוּהִי
 הִכָּא עֲמֵנָא יוֹמָא דִּין:

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לְךָ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתֶּיךָ
 לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב: יג וְלֹא אֶתְכֶם
 לְבַדְכֶם אֲנֹכִי פָרַת אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת
 וְאֶת־הָאֱלֹהִים הַזֹּאת: יד כִּי אֶת־אֲשֶׁר יִשְׁנוּ
 פֹּה עִמָּנוּ עַמֵּד הַיּוֹם לְפָנַי יְדוּהַ אֱלֹהֵינוּ
 וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם:

your forefathers — to Avraham, to Yitzchak and to Yaakov. (13) But it is not only with you that I am making this covenant and this oath; (14) It is with those who are standing here with us today before the Lord our God, and [also] with those who are not [yet] here with us, this day.

RASHI

(Leviticus 26:14-38), they turned pale, crying: "Who can possibly endure these?!" Therefore, Moshe began to appease them [as follows]: **You are ... standing this day** — You provoked the Omnipresent to anger many times, yet He has not made an end to you — indeed you still exist before Him ["standing ... before the Lord"] (Tanchuma 1); **This day** — [You exist now] just like this "day" exists. For although it becomes dark [for a period, nevertheless] it shines [again]. So too, here, God has made light for you, and will again make light for you in the future. And the

curses and sufferings make you survive and allow you to stand before God [the curses, by preventing you to stray from serving Him, and the sufferings, by cleansing you from your sins]. Similarly, in the previous parshah [of תבוא, Moshe] spoke words of conciliation [e.g.,] "You have seen all that the Lord did..." (Deuteronomy 29:1). Another explanation of **You are ... standing** — Because the Israelites were now passing from one leader to the next — i.e., from [the leadership of] Moshe to Yehoshua — therefore, Moshe made them stand [in assembled ranks], in order to inspire their confidence. Yehoshua did the same [when he was about to die (see Yehoshua 24:1)]. Also, Shmuel did likewise, when Israel passed from his leadership to that of Shaul [as the verse says (1 Samuel 12:7).] "Stand now, and I shall consider with you, before the Lord ..." (14) **ואת אשר איננו פה** — [literally, "and (also) with those who are not here." This could be erroneously understood to refer to those who have passed away already. Rather,] this means [that God is making the covenant] also with future generations to come [and thus, the verse reads: "(also) with those who are not (yet) here with us." (Tanchuma 3).

רש"י

לְפָיִסָם אֶתְּכֶם הַיּוֹם, הִרְבֵּה הִכְעִסְתֶּם לְמִקּוֹם
 וְלֹא עָשָׂה אֶתְכֶם כְּלִיָּה, וְהָרִי אֶתְּכֶם קִימִים לְפָנָיו:
 הַיּוֹם. כִּיּוֹם הַזֶּה שְׁהוּא קָיָם, וְהוּא מֵאֶפֶיל וּמֵאִיר, כִּךְ
 הָאִיר לְכֶם, וְכִךְ עֲתִיד לְהָאִיר לְכֶם, וְהַקְּלֹלוֹת
 וְהַיִּסּוּרִין מִקִּימִין אֶתְכֶם, וּמִצִּיבִין אֶתְכֶם לְפָנָיו. וְאִף
 הַפְּרָשָׁה שְׁלִמְעֵלָה מְזוּ פִּיּוּסֵין הֵם, אֶתְּכֶם רְאִיתֶם אֶת
 כָּל־וְגו'. דָּבָר אַחֵר אֶתְּכֶם נִצְבִים לְפָנֵי שְׁהִי יִשְׂרָאֵל
 יוֹצֵאִין מִפְּרָנָס לְפָרְנָס מִמִּשְׁהָ לִּיהוֹשֻׁעַ, לְפִיכִךְ עָשָׂה
 אוֹתָם מִצְבָּה, כְּדִי לְזָרוּם. וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ, וְכֵן שְׁמוּאֵל
 "הִתִּיצְבוּ וְאִשְׁפֹּטָה אֶתְכֶם" בְּשִׁי צֵאָו מִיָּדוֹ וּנְכַסּוּ לְיָדוֹ
 שֶׁל שְׁאוּל: (יד) וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹּה. וְאִף עִם דּוֹרוֹת
 הַעֲתִידִים לְהִיּוֹת:

PROPHETS Isaiah 61-62

נביאים ישעיהו פרק סא-סב

י אִמְרַת יְרוּשָׁלַם מִחֲדָא אַחְדֵי
 בְּמִימְרָא דִּי תְּבוּעַ נַפְשִׁי
 בְּפוּרְקָנָא דְאֱלֹהֵי אַרִי אֲלִבְשָׁנִי
 לְבוּשִׁין דְּפוּרְקָן מְעִיל דְּנָבו
 עֲטָפְנֵי כַחֲתָנָא דְּמַצְלַח בְּגוּנֵינִי
 וּכְכֹהֲנָא רַבָּא דְּמִתְקַן בְּלִהוּשׁוּיָהּ
 וּכְכֹלֵתָא דְּמִתְקַשְׁטָא בְּתַקוּנָהּ:
 יא אַרִי כְּאַרְעָא דְּמַפְקָא צְמֻחָה
 וּכְגִנַּת שְׁקִיא דְּזִירוּעָהּ מְרַבֵּיא
 כֵּן יִי אֱלֹהִים יְגַלִּי זְכוּתָא
 וְתוֹשֵׁב־בְּחַתָּא דִּירוּשָׁלַם לְקַבֵּל כָּל
 עֲמֻמָּיָא: א עַד דְּאַעֲבֵד פּוּרְקָן
 לְצִיּוֹן לֹא אֲנִיחַ לְעַמְמֵיא וְעַד
 דְּאִיתִי נַחְמָא לִירוּשָׁלַם לֹא
 אֲשַׁקֵּיט לְמַלְכוּתָא עַד דִּיתְגַּלִּי

י שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בַּיְדוֹה תִּגְלַל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִּי
 הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי־יֵשַׁע מְעִיל צְדָקָה יַעֲטֵנִי כַחֲתָן יִכְהֵן
 פֶּאֶר וּכְכֹלֵה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ: יא כִּי כְּאַרְץ תּוֹצִיא
 צְמֻחָה וּכְגִנָּה זֵרֻעִיָּה תִצְמִיחַ כֵּן וְ אֲדַנִּי יְדוֹה יִצְמִיחַ
 צְדָקָה וְתִהְלֶה־נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם: סב א לְמַעַן צִיּוֹן לֹא
 אֲחֻשָׁה וְלִמְעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקוּט עַד־יֵצֵא כְּנֹגֶה
 צְדָקָה וְיִשׁוּעָתָה כְּלַפִּיד יִבְעֵר: ב וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָךָ
 וְכָל־מְלָכִים כְּבוֹדְךָ וְקָרָא לְךָ שֵׁם חֲדָשׁ אֲשֶׁר פִּי
 יְדוֹה יִקְבְּנוּ: ג וְהִיִּית עֲטֻרַת תְּפָאֶרֶת בֵּי־יְדוֹה
 וּצְנוּף (קרי וְצִנִּיף) מְלוּכָה בְּכַף־אֱלֹהֶיךָ: ד לֹא־יֵאמֵר
 לְךָ עוֹד עֲזוּבָה וְלֵארוּץ לֹא־יֵאמֵר עוֹד שְׁמֵמָה כִּי

כְּשִׁפְרָא נְהוּרָא וּפוּרְקָנָא כְּבַעִיר יִבְעֵר: ב וְיַחֲזוּן עֲמֻמָּיא זְכוּתֶיךָ וְכָל מְלָכֵיא יִקְרִי וְיִקְרוּן לִיךְ שְׁמָא
 חֲדָתָא דִּי בְּמִימְרֵיהּ דִּי יִפְרְשִׁינִיָּה: ג וְתַהוֹן כְּלִיל דְּחֲדוּא קָדָם יִי וְכַתְּב דְּתוֹשֵׁב־בְּחַתָּא קָדָם אֱלֹהֶיךָ: ד לֹא
 יֵאמֵר לִיךְ עוֹד שְׁבִיקָא וְלֵארוּעִיךְ לֹא יֵאמֵר עוֹד צְדִיא אַרִי לִיךְ יִתְקַרֵי עַבְדִּי

61. (10) I will rejoice with the Lord; my soul shall exult with my God, for He has attired me with garments of salvation, with a robe of righteousness He has enwrapped me; like a bridegroom, who, priestlike, dons garments of glory, and like a bride, who adorns herself with her jewelry. **(11)** For, like the earth, which gives forth its plants, and like a garden that causes its seeds to grow, so shall the Lord God cause righteousness and praise to grow opposite all the nations. **(62 (1))** For the sake of Zion, I will not be silent, and for the sake of Yerushalayim I will not rest, until her righteousness comes out like brilliance, (and her salvation burns like a torch. **(2)** And nations shall see your righteousness, and all kings your glory, and you shall be called a new name, which the mouth of the Lord shall pronounce. **(3)** And you shall be a crown of glory in the hand of the Lord

RASHI

רש"י

61. (10) Like a bridegroom — *who dons garments of glory like a High Priest. Who adorns herself with her* כליה — *jewelry.*
62. (1) For the sake of Zion — *I will do.*

(י) כַּחֲתָן. אֲשֶׁר יִלְבַּשׁ לְבוּשֵׁי פֶּאֶר כְּכֹהֵן גָּדוֹל: תַּעֲדָה כְּלִיָּהּ. תְּכִשִּׁיטִים: (א) לְמַעַן צִיּוֹן. אַעֲשֶׂה: לֹא אֲחֻשָׁה. עַל מַה שְּׁעָשׂוּ לָהּ: (ב) יִקְבְּנוּ. יִפְרְשִׁנוּ:

I will not rest — *for what was done to it. (2) יקבנו means shall*

רעותי בה ולא רעיד יתבא ארי
תהי רעוא מן קדם יי ביד
וארעיד תתיבב:

לך יקרא חפצי־בה ולא־רצך בעולה כי־חפץ ידוה
בך וארצך תבעל:

and a royal diadem in the hand of your God. (4) No longer shall “forsaken” be said of you, and “desolate” shall no longer be said of your land, for you shall be called “My desire is in her,” and your land, “inhabited,” for the Lord desires you, and your land shall be inhabited.

RASHI

רש"י

pronounce. (4) **And your land** בעולה — תהא מיושבת: תבעל. מושבת: תבעל. תהא מיושבת: (ד) ולא־רצך בעולה. מושבת: תבעל. תהא מיושבת: *inhabited.* תבעל *means shall be inhabited.*

Writings Psalms 9

כתובים תהלים פרק ט

ג אחדי ואבדה במימרה אשבה
שמך עלאה: ד בדי־תוב בעל
דבבי לאחורא יתקלון ויהובדון
מן קדמך: ה מטול דעבדתא
פורענותי ודיני יתבתא על
כורסי דינא זכאה: ו נופתא
עממי דפלתתאי הובדתא גלית
רשיעא שומהון מחיתא לעלמי
עלמין: ז וכד נפל בעל דבבא
אשתציו חלותה וכרפיהון אצתדיו לעלמא וקריוהון צדיתא הובדתא דכרנהון מנהון: ח ומימרא דיי

ג אשמחה ואעלצה בך אזמרה שמך עליון:
ד בשוב־אויבי אחור יפֿשלו ויאבדו מפניך: ה כי־
עשית משפטי ודיני יֿשבת לכסא שופט צדק:
ו גערת גוים אבדת רשע שמם מחית לעולם ועד:
ז האויב | תמו חרבות לנצה וערים נתשת אבד
זכרם המה: ח וידוה לעולם יֿשב פוגן

(3) I will be glad and exult in You, I will sing praise to Your name, O Most High. (4) When my enemies are turned back, they stumble and perish at Your presence. (5) For You have executed my judgment and my cause; You sat upon the throne as the righteous Judge. (6) You have rebuked the nations, You have destroyed the wicked, You have blotted out their name forever and ever. (7) O enemy, you have come to an end, swords eternally [upon you], and the cities you uprooted; their very memory has perished. (8) But the Lord is enthroned

RASHI

רש"י

(5) **You sat upon the throne** — *the throne of judgment.* (6) **You have rebuked the nations** — *Amaleik.* **You have destroyed the wicked** — *Esav.* (7) **O enemy, you have come to an end** — *they have been gathered in, [i.e., died],* חרבות — *here, swords, of hatred,* — **Forever** — *they are a sharp sword [upon you].* **And the cities** — *and their cities you have uprooted, Their very*

(ה) יֿשבת לכסא. כסא המשפט: (ו) גערת גוים. עמלק: אבדת רשע. עשו: (ז) האויב תמו. נאספו: חרבות. השנאה: לנצה. הם עושים כחרב חדה: וערים. ועריהם נתשת: אבד זכרם. אותה השעה:

לְעֵלְמִין מוֹתְבָה בְּשִׁמִּי מְרוֹמָא
תִּקְיִן ?דִּינָא כּוֹרְסֵיהּ:

לְמִשְׁפַּט כְּסָאוֹ:

forever, He has established His throne for judgment.

RASHI

רש"י

memory has perished — at that moment.

(ח) וְהָ לְעוֹלָם יֵשֵׁב. שֵׁם שְׁלֹם וְכֶסֶף שְׁלֹם, אֲבָל קָדָם שְׁיִמְחָה בְּתִיב יָד עַל כֵּס יְהוָה. כֵּס חָסַר וְשֵׁם חָלוּק:

(8) But the Lord is enthroned forever —

The Name of God is written in full, as is the

word for throne; but before there is a blotting out [of Amaleik], it is written, "Because the hand is on the throne of the Lord" (Exodus 17:16) — "throne" is spelled deficiently (כס) , and the

Divine Name is divided, י-ה [without the ה-י].

Mishnah Terumot, chapter 8

משנה תרומות פרק ח

(1) If a woman [the daughter of an Israelite married to a priest] was eating *terumah* [the daughter of an Israelite married to a priest may eat *terumah*, unless she is divorced or widowed], and they came and said to her, "Your husband is dead," or "He has divorced you" [by a *get* delivered to her agent]; or if a slave was eating *terumah* [non-Hebrew slaves

א האשה שהיתה אוכלת בתרומה, באו ואמרו לה, מת בעליך או גרשך, וכן העבד שהיה אוכל בתרומה, ובאו ואמרו לו, מת רבך, או מכרך לישראל, או נתנך במתנה, או עשאך בן חורין. וכן כהן שהיה אוכל בתרומה, ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה, רבי אליעזר מחייב קרן וחמש. ורבי יהושע, פוטר. היה עומד ומקריב על גבי המזבח, ונודע שהוא בן גרושה

of priests may eat *terumah*; Hebrew slaves, not being the "possession" of their masters, may not], and they came and said to him, "Your master is dead [and you have been inherited by a non-priestly relative of his]," or "He has sold you to an Israelite," or "He has given you away as a gift," or "He has freed you;" and similarly, if a priest was eating *terumah* and it became known that he was the son of a divorcee or of a *chalutzah* [and therefore deprived of the privileges of the priesthood]: Rabbi Eliezer says, They must repay both the principal and the fifth [as any Israelite who unwittingly ate *terumah*]; but Rabbi Yehoshua exempts them. [The Gemara (Yevamot 34a) explains, that it is talking about a case where he was finishing up *terumah* that is chametz on the eve of Passover and being that he was rushing to eat it, to avoid having to burn the *terumah* unnecessarily, it is considered an accident (*onais*,) and a lesser transgression than that of an unwitting transgression (*shogeg*). If [while the priest] was standing and sacrificing on the altar [it became known that he was the son of a divorcee or of a *chalutzah*]: Rabbi Eliezer

רבנו עובדיה מברטנורא

א האשה. בת ישראל הנשואה לכהן: מת רבך. וירשו בן בתו מישראל או בתו הנשואה לישראל: שהוא בן גרושה או בן חלוצה. ופסול מלאכול בתרומה: רבי אליעזר מחייב קרן וחומש. בכלהו: ורבי יהושע פוטר. בגמרא מוקי לה דוקא באוכל תרומת חמץ בערב פסח מפני שזמנו בהול שהשעה דחוקה ועומד לבער החמץ של תרומה. והלכה כר' יהושע: ורבי יהושע מכשיר. דכתיב (דברים לג) ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה. אפילו חלל שבו פועל ידיו תרצה: נודע שהוא בעל מום עבודתו פסולה אף לר' יהושע. דכתיב (במדבר כה) את ברייתי שלום, כשהוא שלם ולא כשהוא

says, All the sacrifices he had offered on the altar are ritually disqualified; but Rabbi Yehoshua pronounces them valid [because even if the priest is unfit, the sacrifice is still acceptable to God]. If, however, it became known that he possessed a defect, his service in invalid [according to all]. (2) And in all the above cases, if *terumah* was still in their mouth: Rabbi Eliezer says, They [a slave or a woman notified that they are no longer entitled to eat *terumah*,] may swallow it [except in the case of notification that he is a son of a divorcee or a *chalutzah*, since they never were entitled to eat *terumah*, even Rabbi Eliezer agrees that he must spit it out]; but Rabbi Yehoshua says,

He must spit it out. If it was said to him, “You have become unclean or the *terumah* became unclean, Rabbi Eliezer says, he may swallow and Rabbi Yehoshua says, he must spit it out. [If it was said to him] you have been unclean,” [before eating the *terumah*, and therefore he was never entitled to eat it,] or “The *terumah* was unclean,” or it had become known that it was untithed, or that it was *ma'aser rishon* from which *terumah* had not yet been taken, or *ma'aser sheni* or consecrated produce that had not yet been redeemed, or if he tasted the taste of an insect in his mouth [he need not fear wasting *terumah* and], he must spit it out. (3) If he was [walking and] eating a bunch of grapes [a casual snack may be eaten before tithing], and he entered from the garden into the courtyard [once having entered the owner's domain, the produce is now subject to tithes]: Rabbi Eliezer says, He may finish eating [by returning to the garden]; but Rabbi Yehoshua says, He may not finish [before taking tithes, not even by returning to the garden]. If dusk set in at the eve of the Sabbath [on the Sabbath, one may not tithe, and even a casual meal is prohibited once Sabbath begins]: Rabbi Eliezer says, He may finish eating [after the conclusion of the Sabbath]; but Rabbi Yehoshua says, He may not finish [without first tithing it, even after the Sabbath]. (4) If wine of *terumah* had remained uncovered [and a snake may have left some

או בן חלוצה, רבי אליעזר אומר, כל הקרבנות שהקריב על גבי המזבה, פסולים. ורבי יהושע, מכשיר. נודע שהוא בעל מום, עבודתו פסולה: ב וכלם, שהיתה תרומה בתוך פיהם, רבי אליעזר אומר, יבלעו. ורבי יהושע אומר, יפלוטו. אמרו לו נטמאת ונטמאת תרומה, רבי אליעזר אומר, יבלע. ורבי יהושע אומר, יפלוט. טמא הית וטמאה היתה תרומה, או נודע שהוא טבל, ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו, או שטעם טעם פשפש לתוך פיו, הרי זה יפלוט: ג היה אוכל באשכול ונכנס מן הגנה לחצר, רבי אליעזר אומר, יגמור. ורבי יהושע אומר, לא יגמור. חשכה לילי שבת, רבי אליעזר אומר, יגמור. ורבי יהושע אומר, לא יגמור: ד יין של תרומה שנתגלה, ישפך.

רבנו עובדיה מברטנורא

חסר. והלכה כר' יהושע: **ב וכולם:** עבד ואשה שאכלו מתחילה בהיתר, בהא קאמר ר' אליעזר דיבלעו, אבל בן גרושה או בן חלוצה דמעולם לא אהלו בהיתר מודה ר' אליעזר דיפלוט, מידי דהוה אטמא היית, או טמאה היתה התרומה קודם שנתנה לתוך פיו, דמודה ר' אליעזר דיפלוט: **א שטעם טעם פשפש.** שרץ, כשמוזלין אותו ריחו מאוס ביותר והוא מצוי בכותלים ובמטות, וקורין לו בערבי בק"י, ובלע"ז צימיצ"א. והלכה כר' יהושע: **ג היה אוכל באשכול.** תלש אשכול מגפן שבגינה והיה אוכל והולך עד שנכנס לחצר, וחצר קובעת למעשר, ואפילו אכילת עראי אסורה עד שיתרום ויעשר: **ו' אליעזר אומר יגמור.** לא שיאכל בחצר אלא יצא חוץ לחצר ויגמור לאכול האשכול בגינה: **לא יגמור.** ואפילו בגינה, עד שיעשר: **חשכה לילי שבת.** והיה אוכל אכילת עראי, ושבת קובעת למעשר, ואפילו אכילת עראי אסורה: **יגמור.** למוצאי שבת. אבל בשבת עצמו מודה דאסור: **לא יגמור.** אפילו למוצאי שבת עד שיעשר.

venom in it], it must be poured out [and we disregard this wasting of *terumah*]; and there is no need to say this in the case of non-consecrated produce [since there is no fear of waste of *terumah*]. Three kinds of liquids are forbidden if uncovered [for fear of snake venom]: water, wine, and milk, while all other drinks are permitted. How long must they remain uncovered to become prohibited? The time it takes the snake to creep out from a nearby place, drink [and return to his hole].

(5) The amount of water that may remain

uncovered [and be drunk] must be sufficient to neutralize the poison in it. Rabbi Yosi says, In vessels [it is forbidden], whatever the quantity, but for water on the ground, it must be forty *se'ah* [but more than this quantity of uncovered water on the ground, does not become prohibited].

(6) Figs, grapes, cucumbers, pumpkins, watermelons, or sweet melons that have been bitten, even if there is as much as a talent [i.e., the fruit size is very large, and he could eat from it, on the other side], whether they are large or small, plucked or still attached to the soil, they are all forbidden as long as there is juice in them [which helps to circulate venom]. [An animal] bitten by a snake is forbidden because of the danger to life. (7) A wine filter, used as a cover, renders [the wine beneath,] forbidden by being considered as uncovered [because the venom can enter through its holes], but Rabbi Nechemiah permits it [because he holds, that the venom would not pass through it]. (8) If a doubt of impurity arises concerning a jar of *terumah* [e.g., there were two jars in a private domain, and a dead insect touched one, and it is not known which one]: Rabbi

בנו עובדיה מברטנורא

החלכה כר' יהושע: **ד יושפך**. ואין כאן משום איבוד תרומה, מפני שאסור לשתותו שמה שתה ממנו נחש: **ושאר כל המשקים מותרים**. שאין נחש שותה מהן, אלא שהדבש והציור והמורייס ושומים כתושים. כל אלו הוזכרו בגמרא לאכול שהנחש שותה מהן: **כמה ישהו**. כמה יעמדו מגולין: **הרחש**. הנחש, ולפי שהולך על גחונו קרוי רחש שאינו נראה כמהלך אלא כרוחש ומתנענע: **ממקום קרוב**. פירשו בו, כדי שיצא מתחת אוון הכלי וישתה ויחזור לחורו: **ה שיעור המים**. להיות אסורים משום גילוי: **כדי שתאבד בהן המרה**. אם היו מרובים כל כך עד שארס הנחש יפסד ויאבד בהן אין בהן משום גילוי. ויודעין היו כמה ארס הנחש מטיל בפעם אחת: **מרה**. הארס שהנחש מטיל קרוי מרה: **בכלים כל שהן**. אפילו מרובין כל שהן יש בהן משום גילוי כשהמים בכלים: **ובקרקעות**. עכד ארבעים סאה יש בהם משום גילוי. טפי מהכי, אין בהן משום גילוי, שהארס מתבטל בהם. ואין הלכה כר' יוסי. ומעין המושך אפילו כל שהוא אין בו משום גילוי. ומים מגולים, כשם שאסור לשתותן כך אסור להשקותן לבהמתו ולרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו ולגבל בהן את הטיט ולהשתמש בהן בשום תשמיש: **ו נקורי תאנים**. תאנה שנראה בה ניקור, אסור, שמה ניקר בה נחש והטיל בה ארס: **אפילו הן ככר**. כלומר שהן גדולים הרבה, והניקור מצד אחד, לא יאמר הוא אכל מצד אחד, אני מצד אחר: **כל שיש בו ליחה**. הארס מתערב עם הליחה ומתחלחל בכולו, אבל בדבר יבש חותך את הניקור ואוכל את השאר: **ונשוכת הנחש**. בהזמה שנשכה נחש ושחטה אסורה שהארס מתחלחל בכל גופה: **ז משמרת של יין**. אף על פי שהכלי התחתון מכוסה במשמרת, יש בו משום גילוי, שהארס עובר דרך המשמרת והולך לכלי התחתון:

ואין צריך לומר של חלין. שלשה משקין, אסורין משום גילוי, המים והיין והחלב. ושאר כל המשקין, מתרין. כמה ישהו ויהיו אסורין, כדי שיצא הרחש ממקום קרוב וישתה: ה שיעור המים המגלין, כדי שתאבד בהן המרה. רבי יוסי אומר, בכלים, כל שהן. ובקרקעות, ארבעים סאה: **ו נקורי תאנים ונעבים וקשואין והדלועין והאבטיחים והמלפפונות, אפלו הם ככר, אחד גדול ואחד קטן, אחד תלוש ואחד מחובר, כל שיש בו לחה, אסור**. ונשוכת הנחש, אסורה, מפני סכנת נפשות: **ז המשמרת של יין, אסורה משום גילוי**. רבי נחמיה, מתיר: **ח חבית של תרומה שנוגד בה**

Eliezer says, If it had been deposited in an ownerless place [i.e., exposed to loss], he must now place it in a hidden place [to protect the *terumah*, which is merely suspected of being unclean, from complete loss]: and if it had been uncovered, it must now be covered [to prevent access by snakes]. But Rabbi Yehoshua says, If it had been in a hidden place, he must now deposit it in an exposed place [in order to definitely disqualify it], and

if it had been covered up, he must now uncover it [because of the doubt, it no longer requires the guarding afforded to *terumah*]. Rabban Gamliel says, Let him not do anything new to it. (9) If a jar [of *terumah*] was broken, in the upper level of a winepress, and the lower level [to which the wine would flow into] was unclean [e.g., it contained non-sacred wine that had become unclean (which is permitted to drink), subsequently, the wine in the bottom part will now become totally prohibited as *demai*, since there is now a mixture of unclean *terumah* in the lower part of the winepress]: both Rabbi Eliezer and Rabbi Yehoshua agree that if he can save at least a *revi'it* in cleanness, [i.e., if he could bring clean vessels and scoop up a *revi'it* of the *terumah* wine, before it flows down] he should save it; but if not [no clean vessels are readily available], Rabbi Eliezer says, Let it flow down and become unclean of its own accord [rather than placing them by his own hand in readily available unclean vessels, even though the non-sacred wine will thereby become forbidden as well], and let him not make it unclean by his own hands [however, Rabbi Yehoshua permits]. (10) Similarly, if a jar of oil [of *terumah*] was leaking, both Rabbi

ספק טמאה, רבי אליעזר אומר, אם היתה מנחת במקום התרפה, יניחנה במקום המצנע. ואם היתה מגלה, יכסנה. ורבי יהושע אומר, אם היתה מנחת במקום מצנע, יניחנה במקום תרפה. ואם היתה מכסה יגלנה. רבן גמליאל אומר, אל יחדש בה דבר: ט חבית שנשברה בגת העליונה, והתחתונה טמאה, מודה רבי אליעזר ורבי יהושע, שאם יכולים להציל ממנה רביעית בטהרה, יציל. ואם לאו, רבי אליעזר אומר, תרד ותטמא, ואל יטמאנה בידי: י וכן חבית

רבנו עובדיה מברטנורא

רבי נחמיה מתיר. לפי שהארס צף ואינו עובר. ואין הלכה כר' נחמיה: **ה ספק טומאה.** כגון שתי חביות ברשות היחיד, ונגע שרץ באחת מדן, ולא ידע להי מנייהו, ושתייהן תלויות: **במקום התרפה.** מקום של הפקר ועומדת ליפסד שם: **יניחנה במקום המוצנע.** דעדיין מוזהר על שמירתה דכתיב (במדבר יח) את משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה דתרויהו בעו שימור: **רבי יהושע אומר וכו'.** דסבר תרומתי כתיב בלא וי"ו יש אם למסורת: **אל יחדש בה דבר.** שאין צריך לשמרה ואף אסור לגרום לה טומאה. והלכה כרבן גמליאל: **ט בגת העליונה.** מקום שעוצרים שם: **והתחתונה.** בור על פני הגת שהיין יורד לתוכו: **טמאה.** חולין טמאים יש בה, וראויין לו בימי טומאתו או למי שאינו אוכל חולין בטהרה, ואם תפול לתוכו התרומה הוה ליה מדומע ואף לכהן לא חזיא: **שאם יכולים להציל ממנה רביעית.** אם יכול לחזור אחר כלים ולהציל ממנה רביעית בטהרה קודם שתד כולה ותטמא: **יציל.** יחזור אחר כלים ויציל, ואף על פי שבתוך כך שיחזור אחר כלים תרד מן התרומה לחולין שבתחתונה ויפסדו החולין, לא יטמא התרומה בידיים להציל החולין, כיון שיכול להציל ממנה רביעית הלוג בטהרה שהוא דבר חשוב: **ואם לאו.** שלא ימצא כלי טהור וסוף סוף כולה לטומאה אזלא, בהא פליגי, דר' יהושע סבר יטמאנה ביד, להציל את החולין, כדקתני סיפא, על זו ועל זו אמר ר' יהושע וכו', ור' אליעזר סבר אף על גב דסוף סוף כולה לטומאה אזלא לא יטמאנה ביד להציל החולין. ואין הלכה כרבי אליעזר: **י וכן חבית של שמן.** טהורה, שנשפכה יכולה הולכת לאיבוד, פליגי כדלעיל. ולהכי קתני גבי שמן שנשפכה ולא נקט כמו גבי יין, משום דבחבית של שמן (שנשברה) בגת העליונה, ובתחתונה חולין טמאים, מודה רבי אליעזר ורבי יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית

Eliezer and Rabbi Yehoshua agree that if he can save at least a *revi'it* in cleanness, he should save it; but if not, Rabbi Eliezer says, Let it flow away and be absorbed [in the ground] and let him not gather it with his own hands [had the jar been in an upper part of a press, as in the previous case, Rabbi Yehoshua would agree with Rabbi Eliezer that he may not save it in unclean vessels, for there would not be a great loss if the oil were to flow down into the non-sacred oil, because, even when mixed with the *terumah*, it would not be a total loss since it could still be used for fuel]. (11) Regarding both cases [that of *terumah* of

doubtful defilement (Mishnah 8) and *terumah* in danger of being lost (Mishnayot 9-10)], Rabbi Yehoshua said, This is not the kind of *terumah* over which I am cautioned lest I defile it, rather, lest I eat from it. Of which [was it cautioned] that you must not defile it? If a person was passing from place to place with loaves of *terumah* in his hand, and a non-Jew said to him, “Give me one of these, and I will make it unclean; for if not, I will make them all unclean”— let him defile them all, and not deliberately give him one to defile; but Rabbi Yehoshua says, He should place one of them on a rock [and not bring about the defilement of the others, nor give it from hand to hand, and thereby defile it]. (12) Similarly, if non-Jews say to women, “Give us one of you that we may defile her, and if not, we will defile all of you,” then let them all be defiled rather than hand over to them a single soul from Israel.

רבנו עובדיה מברטנורא

בטהרה יציל ואם לאו תרד ואל יטמאנה ביד, משום דשמן ראוי להדליקו, ולא חשו להפסד מועט. וביני נמי לא נחלקו אלא דוקא בדאיכא בתחתונה פחות ממאה חולין שנעשין החולין כולן מדומע ואיכא הפסד, אבל אי איכא מאה חולין, כולהו מודו דאל יטמאנה ביד, משום דליכא הפסד: **יא על זו ועל זו**. על זו שנוולד לה ספק טומאה, ועל זו שהולכת לאיבוד, אמר רבי יהושע שאינו מוזהר על טומאתו. ואותה שמוזהר עליה בל תטמא כיצד, היה עובר וכו' דקאמר ר' יהושע יניח לפניו אחת על הסלע כדי שלא יגרם טומאה לאחרות, ואף אותה אחת יניח על הסלע ולא יתנגה בידו, שלא יטמאנה בידיה. והלכה כרבי יהושע: **יב תנו לנו אחת מכם**. שרוצים לבא עליה באונס: **יטמאו כולן**. דאין דוחים נפש מפני נפש. ובהא מודו ר' אליעזר ור' יהושע:

Gemara Berakhot 62a

It has been taught: Ben Azzai said: Once I went in after Rabbi Akiva to a privy, and I learned three things from him. I learned that one does not relieve oneself east and west, rather, north and south. I also learned that one relieve oneself sitting and not standing. I also learned that it is proper to wipe with the left hand and not with the right. Rabbi Yehudah said to

של שמן שנגשפכה, מודה רבי אליעזר ורבי יהושע, שאם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה, יציל. ואם לאו, רבי אליעזר אומר, תרד ותבלע, ואל יבלענה בידיו: **יא ועל זו ועל זו**, אמר רבי יהושע, לא זו היא תרומה שאני מוזהר עליה מלטמאה, אלא מלאכלה. ובל תטמאה כיצד, היה עובר ממקום למקום וכפרות של תרומה בידו, אמר לו נכרי, תן לי אחת מהן ונטמאה, ואם לאו, הרי אני מטמא את כלה, רבי אליעזר אומר, יטמא את כלה, ואל יתן לו אחת מהן ויטמא. רבי יהושע אומר, יניח לפניו אחת מהן על הסלע: **יב וכן נשים שאמרו להם נכרים, תנו לנו אחת מכם ונטמאה**, ואם לאו, הרי אנו מטמאים את כלכן, יטמאו את כלן, ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל:

גמרא ברכות דף סב.

תניא בן עזאי אומר: פעם אחת נכנסתי אחר רבי עקיבא לבית הכסא ולמדתי ממנו שלשה דברים. למדתי שאין נפנין מזרח ומערב אלא צפון ודרום. ולמדתי שאין נפרעין מעומד אלא מיושב. ולמדתי שאין מקנחין בימין אלא בשמאל. אמר לו רבי יהודה:

him: “Did you dare to take such liberties with your master?” He replied, “It was a matter of Torah, and I must learn.” Rav Kahana once went in and hid under Rav's bed. He heard him chatting [with his wife] and joking and doing what he required [i.e., engaging in relations]. He [Rav Kahana] said to him [Rav], “One would think that Abba's mouth had never sipped the dish before [a reprimand]!” He [Rav] said to him, “Kahana, are you here? Go out, because it is rude.” He replied, “It is a matter of Torah, and I must learn.” Why should one wipe with the left hand and not with the right? Rava said: Because the Torah was given with the right hand, as it says: “From His right hand—a fiery Law for them.” (Deuteronomy 33:2) Rabbah bar; Bar Chanah said: Because it [the right hand] is brought to the mouth [with food]. Rabbi Shimon ben Lakish said: Because one binds the *tefillin* [onto the left arm] with it. Rav Nachman bar Yitzchak said: Because he shows the accents in the Torah scroll with it [i.e., he motions with his right hand, in symmetry to the vocal accents]. A similar difference of opinion is found among Tannaim. Rabbi Eliezer says, Because one eats with it; Rabbi Yehoshua says, Because one writes with it; Rabbi Akiva says, Because one shows with it, the accents in the Torah scroll. Rabbi Tanchum ben Chanilai said: Whoever behaves modestly in a privy is delivered from three things: from snakes, from scorpions, and from evil spirits. Some say, that he will also not have disturbing dreams.

עד כאן העזת פניך ברבך. אמר לו: תורה היא וללמד אני צריך. רב כהנא עאל גנא תותה פוריה דרב שמעה דשא ושחק ועשה צרכיו. אמר לה: דמי פומיה דאבא כדלא שריף תבשילא. אמר לה כהנא הכא את פוק דלאו אורה ארעא. אמר לה: תורה היא וללמד אני צריך. מפני מה אין מקנחין בימין אלא בשמאל? אמר רבא: מפני שהתורה נתנה בימין שנאמר (דברים לג) מימינו אש דת למו. רבה בר בר חנה אמר: מפני שהיא קרובה לפה. ורבי שמעון בן לקיש אמר: מפני שקושר בה תפלין. רב נחמן בר יצחק אמר: מפני שמראה בה טעמי תורה. כתנאי רבי אליעזר אומר: מפני שאוכל בה. רבי יהושע אומר: מפני שכותב בה. רבי עקיבא אומר: מפני שמראה בה טעמי תורה. אמר רבי תנחום בר חנילאי: כל הצנוע בבית הכסא נצול משלשה דברים: מן הנחשים ומן העקרבים ומן המזיקים. ויש אומרים אף תלומותיו מושבים עליו:

זוהר בא דף לב עב

רבי אלעזר פתח (איוב א) ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על יי ויבא גם השטן בתוכם. ויהי היום דא ראש השנה דקדשא בריד הוא קאים למידן עלמא. כגונא דא ויהי היום ויבא שמה ההוא יומא יום טוב דראש השנה הנה. ויבאו בני האלהים אננו רברבין ממנן שליחן בעלמא לאשגחא בעובדין דבני נשא. להתיצב על יי במה דאת אמר וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו אכל להתיצב על יי בהאי קרא אשכחנא רהימותא דקדשא בריד הוא עליהו דישראל בגין דהני שליחן דאנו ממנן לאשגחא על עובדין דבני נשא אזלין ושטאן ונטלין אננו עובדין בלהו וביומא דקאי דינא למיקם למידן עלמא אתעבידו קמגוריו למיקם עליהו דבני נשא. ותא חזי מפל עמין דעלמא לא קומא לאשגחא בעובדיהו בר ישראל בלחודיהו בגין דאלין בגין לקדשא בריד הוא וכד לא אשתכחו עובדין דישראל בדקא יאות בבבול אננו ממנן שליחן בד בעאן לקומא על אננו עובדין דישראל על יי ודאי קמין דהא בד ישראל עבדין עובדין דלא פשרן בבבול מתישין חילא דקדשא בריד הוא וכד עבדין עובדין דכשרו יחבין תקפין וחילא לקדשא בריד הוא ועל דא כתיב תנו עו לאלהים במה בעובדין דכשרו ועל דא בההוא יומא בלהו רברבן ממנן אתפנשו על יי על יי ודאי דהא כיון דעל

ישראל אתכנשו עליה אתכנשו. ויבא גם השטן בתוכם גם לאסגנא עליהו דכלהו אתין למהוי קמגורין עליהו דישראל ודא אתוסף עליהו בגין דאיהו דלטורא רברבא מכלהו קמגורא מכלהו בין דחמא קדשא בריד הוא דכלהו אתין לקטרנא מיד ויאמר יי אל השטן מאין תבא וכי לא הוה ידע קדשא בריד הוא מאן הוה אתי אלא לאיתא עובדא לרעותיה. ויאמר יי אל השטן וגו'. ונען השטן את יי ויאמר משוט בארץ. מכאן אוליפנא דישובא דארעא אתמסר לסטרין אהרנין. בר ארעא דישראל בלחודא בין דאמר משוט בארץ אשגת קדשא בריד הוא דבעי למהוי דלטורא עליהו דישראל מיד ויאמר יי אל השטן השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמהו בארץ חמא שעתא למיהב ליה חולקא כמה דיתעסק ויתפרש מניהו דישראל והא אוקמוה:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sha'arei Teshuvah, Page 29

שערי תשובה דף כט עא

If one constantly makes a habit of idle chatter and empty words, in the manner of those who sit on street corners — they commit two evils thereby. The first is that [as the Sages said] “whoever increases words brings sin.” The second is that [during this time] he desists from words of Torah. This path leads to death. For how could he not remember and not take to heart, that during those moments which he is wasting, he could be attaining the [ultimate] pleasure and acquiring eternal life [instead], by setting aside those available times when he is free from his work and his other occupations, for Torah. This is only because his heart scorns the commandments and the reward of the world to come. Aside from having lost much goodness, he will bear his sin. For the guilt of being idle from Torah at a time when one could be occupied with it, is a fire that consumes to oblivion. As they said, “ ‘For he has scorned God's word’ (Numbers 15:31) [applies to,] whoever has the possibility of occupying himself with Torah and does not do

הקובע עצמו תמיד לשיחה בטלה ודברים בטלים בדרך יושבי קרנות שתיים רעות יש בדבר הרע הזה. האחד כי כל המרבה דברים מביא חטא. והשני כי הוא בטל מדברי תורה. ויש בדבר הזה דרכי מות, כי איך לא זכר ולא שם על לבו כי בעתים ההם אשר הוא משחיתם יוכל להשיג הנעימות ולקנות חיי עולם אם יקבע העתים המזמנים ההם לתורה אשר הוא פנוי בהם ממלאכתו ועסקיו ואין זה כי אם בבוז לבו את המצוות ואת שכר העולם הבא ומלבד אשר אבד טובה הרבה ישא את עונו כי אשמת הבטול מן התורה בעת היכלת לעסק בה אש היא עד אבדון תאכל, באשר אמרו (במדבר טז) כי דבר ה' בזה. כל שאפשר לו לעסק בתורה ואינו עוסק באשר הקדמנו לה. ואמרו זכרונם לברכה: ההולך למקום אשר אספו שמה אסיפה לשחוק זה הוא מושב לצים ועליו אומר הכתוב (תהילים א) ונמושב לצים לא ישב. ונאמר אחריו: כי אם בתורת ה' חפצו. למדת, כי מושב לצים מביא לידי

so” — as I have written above. And they, of blessed memory, said, “If one goes to a place where people have gathered for the sake of frivolity — this is the seat of scorners” and about him Scripture says, “and he has not sat in the seat of scorners.” (Psalms 1:1) And it says afterwards, “But rather, his desire is for God's Torah.” (ibid., verse 2) From here you learn that sitting with

scorners leads to idleness from Torah. And one who is not capable of setting his heart to occupying himself with Torah during his free time should be mindful of his soul and not be destroyed (Jonah 1:6). He should use the time for solitude in which to think about his end and

to understand his future, to investigate his ways, to acquire the virtues of the soul, and to bring himself to God, may His Name be blessed.

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 5

(1) Only one who ate a piece of bread the size of an olive or more may be counted for [the quorum for *zimmin*.] the invitation. If seven people ate bread and three ate vegetables, soup, or the like with them, they combine [to form the quorum] to say the invitation using God's name, but the one saying the blessing must be one of those who ate bread. But if six people ate bread and four ate vegetables, they may not join with them; those who ate the bread must be a recognizable majority. To what case does this apply? To ten. But in the case of three, each of them must have eaten an olive-sized piece of bread, and then they may say the invitation. (2) If two people ate and finished eating, and a third came and ate, if they can eat something with him, even from other

foods, he may combine with them [to say *zimmin*]. The person greatest in wisdom among those sitting together is the one who says the blessings for all of them, even if he only came at the end.

(3) If three people ate together, they are not permitted to divide up [and say the blessing after the meal without (*zimmin* i.e.) the blessing of invitation]. The same is true for four or five people. Six people should divide up, [and so on] until ten. From ten onward they may not divide up, until [they reach] twenty. In any case in which, if they divide up, [if] the blessing of invitation said by each part will be the same as that which would be said by all of them together, they should divide

up.

בטול תורה. ואשר לא שת לבו לעסק בתורה בשעותיו הבטלות יתעשת לנפשו ולא יאבד ויתבודד בהן לחשב על קצו ולהבין לאחריתו ולחפש דרכיו ולקנות מעלות הנפש ולהתקרב אל השם יתברך:

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ה

א אין מזמנין אלא על מי שיאכל כזית פת ולמעלה. שבעה שאכלו פת ושלשה אכלו עמהן ירק או ציר וכיוצא בהן מצטרפין לזמן בשם והוא שיהיה המברך מאוכלי הפת אבל ששה שאכלו פת ארבעה ירק אין מצטרפין עד שיהיו אוכלי הפת רב הנכר. במה דברים אמורים? עשרה אבל בשלשה צריך שיאכלו כל אחד ואחד מהן כזית פת ואחר כך מזמנין: ב שנים שאכלו וגמרו מלאכל ובא שלישי ואכל אם יכולין לאכל עמו כל שהוא ואפלו משאר אוכלין מצטרף עמהן. ורחם גדול שבמסבין הוא שמברך לכלן אף על פי שלא בא אלא באחרונה: ג שלשה שאכלו באחד אינם רשאים לחלק עד עשרים שכל זמן שיחלקו ותהיה ברבת הזמון לכל חלק וחלק בזמון הכל יש להם לחלק: